

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapította: Dr. BOROS GYÖRGY.

Báró Petrichevich-Horváth Kálmán

1840—1926.

Nagy gyásza van a Magyar Unitárius Egyháznak, mert hűséges fia, az áldozatos szeretet legkitünőbb példája Báró Petrichevich-Horváth Kálmán június 13-án 86 évre terjedő nemes életét csendes elmulással befejezte.

1840-ben született Kolozsváron, ahol az unitárius kollégium tanulója volt s minden tárgyból kitünő érettségét tett. Tanulmányait Bécsben folytatta s majd sok időt töltött külföldi utazásokkal, miközben betekintést nyert a németországi, belgiumi és franciaországi életbe s széleskörű világismeretre tett szert. A művészeteket s köztük a zenét különösen kedvelte.

1874-ben nősült meg, feleségül vétén körösszegi és adorjáni Csáky Katalin grófnőt s boldog családi életét Isten hét gyermekkel áldotta meg.

1861-ben egyházi tanácsos, 1877—1892-ig kolozsvári kollégiumi felügyelőg., 1892—1925-ig egyházi főgondnok, majd tiszteletbeli főgondnok, a Dávid Ferenc-Egyletnek pedig 1897—1925-ig elnöke, majd tiszteletbeli elnöke lesz s minden tiszttel teljes hivatásrizzettel és a legnagyobb áldozó szeretettel tölti be.

Hosszu életpályája nemes életcéljának megvalósítása volt s mint a tisztán ragyogó nap ezernyi áldást terjeszt mindenfelé, nagyműveltségű, nemes és bámulatosan egyszerű lelke egyházi életünkben épen olyan gazdag áldással gyümölcsözött. A becsület, tiszta érzés és érzékeny szeretet jellemezte mindvégig s ezért hálával köszönjük Istenünknek, hogy Őt egyházunknak adta volt.

A temetési szertartás június 16-án volt Felsőzsukon s ez alkalommal sok magyar főuri család tagja kísérte nagy halottunk hült tetemeit a családi sirboltba. Énekelt a kollégiumi és teológiai akadémia énekkara Ütő Lajos zenetanár vezetésével, imát és végbucsut mondott Dr. Boros György egyházi főjegyző, beszélt Vári Albert vallástanár. Az Egyház nevében bucsubeszédet Dr. Ferenczy Géza főgondnok ur, a Teol. Akad. és Lelkészkör nevében Dr. Kiss Elek dékán, a Kollégium nevében Dr. Borbély István igazgató, a Dávid Ferenc-Egyelet nevében Gálfi Lőrinc teol. tanár, az Unitárius Irodalmi Társaság nevében Dr. Gál Kelemen tb. igazgató tartott.

A gyászszertartásnál elmondott ima és beszédek:

Imádság

Mondta: Dr. Boros György egyh. főjegyző Bátor Petrichevich-Horváth Kálmán tisztb. főgondnok koporsója mellett Felsőzsukon 1926. június hó 16-án.

Egy imádkozó lélek halott porai felett nyílik imádságra szívünk és szánk, égi Atyánk! Szavunkat a bánat könnyei fojtogatják, mert összeomlott az a törekeny test, mely által a te isteni tökéletességed, bámulatos szépségekben nyilatkozott meg egy hosszú élet folyása alatt.

Siratni szeretnők, nem őt, hanem inkább magunkat, mert a bölcs tanácsadó elme, a mérték felett szerető szív, immár többé nem lesz velünk, sem körülünk.

A gyász sötét fátyolát lengeti a szél a magyar géniusz arkanuma fölött. Ujból mély ür támadott és nem jelentkezik senki, hogy e szép hazáért oly lángolón égjen, ahogy a mi bölcs pátriárkánk élt és égett.

Hol van a szó, mely kimondhatná, mily nagyon szeretted Atyánk a szegény magyar nemzetet, hogy ily nagy lelket küldtél alá e szent föld völgyölébe!

Hol az ige, mely lefesthetné az ő lelke aranyozott fényét és az ecset, mely világosságra hozhatná az ő szive elrejtett mélységeit.

Szeretők fölmutatni embertársai előtt szívének ama gyökereit, melyek a hitvesi hűséget táplálták egy egész emberöltőre kiterjedő nagy idő alatt. Atyai szívének gyógyulatlan sebét a jeles ifjak hálájának balzsama enyhítette.

A világ gonoszsága csak azért nem törte meg hitét az ember javíthatóságában, mert szeme előtt mindig a tiszta erkölcs zöld fátyola lengett. A nagy katasztrófák hullámcspásai, csak azért nem sodorták a bizonytalanság örvényébe, mert rendíthetetlenül hitte, hogy te Isten jó vagy, a te bölcseséged az emberiség javára fordíthat mindent.

Jó Istenünk, ő engedelmes követője volt minden szent parancsnak, mert a csillagok járásából, az évszakok folyásából olvasta ki, hogy csak addig boldog az ember bármely sorsában is, míg tudja, hogy „van bíró a felhők felett s áll a villámos ég.“ Ő tudta, hogy a testre alkalmazott bilincs addig fáj, míg feledi Jézus figyelmeztetését: „ne féljete azoktól, kik a testet ölik meg, mert a lelket meg nem ölhetik.“

Őseitől örökségül vette azt a lelki látást, amely gyönyörködik, mikor a földi javak, a jövődőt kezükben tartó ifjuság erejének növelésében válnak élő tőkévé.

Te nagy, szép és istenes lélek, hol találjunk szavakat, hogy helyetted és magunkért megköszönjük közösségi Atyánknak, neked jó Isten, azt az ajándékot, amely báró Petrichevich-Horváth Kálmán szívében és személyében a magyar unitárius egyház talizmánját aranyba foglalt briliánsképpen ékesítette!

Félünk, hogy bár már megállott dobogása nemes szívének, mégis megérezzi, hogy amit sohasem keresett, a hálás dicséret szavait emlegetjük koporsója mellett.

Szűnjék hát a sóhaj, feledjük a fájdalmat, nehogy önzés vádja illethessen az előtt a nemes, nagy szív előtt, aki egy hosszú életen át élvezett hitvesi hűséget, a meggyengült drága férj gyámolításáért, mindent tudni vágyó lelke táplálásáért, szenthez illő türelemmel, szeretettel és boldogító mosollyal folytatta, gyakorolta, míg a jó szív dobogása megállott, az ajak elnémult, a kedves szemek lezárultak.

Édes Atyánk, Istenünk, ne tudd fel hibánk, sőt bűnünk gyanánt, hogy e megszentelt koporsó körül, helyetted, az örökélet helyett az elhunyt nagy férfit, a krisztusilag szerető ember, a szenvedve szerető hazafi, a könnyezve gyógyító lelki orvos, a holtáiglan hűséges hitves, a vallásos szív boldogságában élő egyházfő, az olvadékony szívű barát, az emberséges ember, ez isteni képmás lelkébe oly annyira belemerült lelkünk és érzésünk! Minden, ami ő volt, a te atyai ajándékod, minden, ami szép volt életében, a te isteni dicsőséged.

Hozzád száll áldó imánk érte, hosszú életéért, szép és jó cselekedeteiért.

Azokat, akik nélküle oly szegények lettünk, táplálj Atyánk gyönyörű jelleméből soha el nem muló emlékekkel! Azokat, akiket hitvesi, atyai és baráti szeretete táplált és nemesített, Atyánk vigasztald meg azzal a tudattal, hogy boldogok, kik az Urban halnak meg! Amen.

Beszéd.

Mondta: Vári Albert vallásánár.

Alapige: I. Kor. 13. r. 2. és 8. v.

Mintha csak Jézus legnagyobb apostolának a szeretetről zengett fölséges himnusza lett volna mindennapi imádsága a mi Istenben boldogult nagy halottunknak! Mintha az igék varázserejétől vitetve emelkedett volna a köztisztelet és közbecsülés lépcsőjén föl a királyi elismerések és kitüntetések magaslatáig s ez által írta volna be nevét kitörülhetetlenül az örök emlékezet könyvébe. Most koporsójánál állva, a mélységes megilletődés mellett, a legkülönbözőbb gondolatok vonulnak át lelkemen. Vajjon megállapodjam-e az 52 éves családi élet keretében, melynek lelke és feje ő volt s amelynek bánatos tagjai méltán mondhatják a kesergő profétával: „Leesett a mi fejünknek koronája“ s aztán felujtva annak derűjét és boruját, de mindig tiszta, nemes és bennsőséges voltát, azt mint a nemes keresztény családi élet tükörét példányképül állítsam oda a nemzedéknek? Vagy ebből a szűkebb otthonából átlépjek az ő tágasabb otthonába: az egyházi élet mezejére, amelyhez az ősi családi tradíciók mellett a legbensőbb érzelmi és meggyőződésbeli kapcsolatok is fűzték s felsorolva egy hosszú életen át itt végzett áldásos tevékenységének gyümölcseit, az ő igazi egyháziasságát állítsam oda követendő példaképpen a mai anyagias és földhöz ragadt világnak? Vagy pedig felujtsam az ifjuság áldottlelkű pátronusának az emlékezetét, aki sokirányú elfoglaltatása mellett is mindig talál időt és alkalmat, hogy az ifjuság mozgalmaiban részt vegyen, azt tanáccsal, példaadással és folytonos áldozattal irányítsa és elősegítse, amilyen emelkedett lelkű patronusokra sohasem volt nagyobb szüksége ifjuságunknak, mint éppen ma? Vagy talán elki-sérjem a régi vármegye házába s onnan ki a nagy magyar társadalomba s bizonyosságot tegyek a mellett, hogy ő mindenütt ott volt, ahol a szépet szolgálni, az igazságért küzdeni, sőt cselekedni s Istenországáért áldozatot hozni kellett? Talán szóljak a mély gondolkozóról, aki falusi magányában termette azokat a tiszta „gondolatokat“, amelyek egy igazi bölcs léleknek és messze világító élet-filozófiának örökre élő tükörei? Vagy az ő életével megrajzoljam egy Istenben bizó s Isten akaratán megnyugvó vallásos ember képét, kit sem az élet örömei és áldásai, sem a sors csapásai egy pillanatra is meg nem rendítenek, aki a legsúlyosabb viszonyok között is szent bizalommal hirdeti a bibliával kezében: „Az Isten a mi oltalmunk és erősségünk. Ezért nem félünk, ha a vizek zugva emelkednek is ellenünk s a hegyek a tengerek közepébe mennének is?“ Oh áldott élet! Oh gazdag aratást ígérő szép mező, amelyet egy 86 éves élet hűséges, szorgalmas és becsületos vezetése után áldott meg az áldások Istene!

De én mégis most és itt nem kezdhetek bele ezen gazdag termést ígérő tágas mező learatásába. Azt majd apránként elvégzi

a történet muzsája, amely minden jó cselekedetet följegyez és számon tart s amely *Br. Petrichevich-Horváth Kálmánt* is be fogja sorozni a *Petrichevich-Horváth Boldizsárok* és *Petrichevich-Horváth Ferencek* dicső társaságába. Én ma és itt nem a mélyen gondolkozó bölcsre, nem az erős hitű keresztnyére, nem a jó gazdára, nem a tevékeny főgondnokra akarom irányítani a figyelmet, hanem a melegen érző jó *emberre*. Hiszen „a szívből származnak az élet cselekedetei“. És igaza van az apostolnak, hogy a prófétai lélek a nagy bölcsesség, a hegyeket mozgató hit mind semmit ér, ha szeretet nincs bennünk. És muljék el minden bennünk és körülöttünk, de „a szeretet soha el nem fogy“.

Szeretet! Te az égnek szelid követe s a földön életet és áldást árasztó jóságos angyal! Minél inkább látjuk e földön az önzés és szűkkeblűség eláradását; minél gyakrabban érezzük ebben a megbomlott világban a bosszu és a gyűlölet hatalmát, annál nagyobb tisztelettel és mélyebb hódolattal borulunk le azon nagy szívek előtt, amelyekben kizárólag te foglaltad el királyi székedet s amelyek mindenkit csak szeretni, de gyűlölni senkit sem tudnak! Nélküled a szép beszéd, az imádság, az alamizna osztogatás, az áldozat üres képmutatás s az ember nem ember; de veled és általad az élő Isten munkatársa s csak „kevéssel kisebb az angyaloknál“.

Ez a szeretet a mi nagy halottunknál nem külső gesztus volt, hanem lényének lényege, lelkének igazi tartalma. Miként a gyökérből a növény, a szárból a virág, a zöld vetésből a mindennapi kenyeret adó aranykalász: úgy hajtott ki a szeretetből az ő egyénisége, jelleme és egész élettevékenysége. Ez az, ami kiemelte a többi emberek sorából. Sokan lehettek és voltak, akik a tudományban, gazdagságban, ékes beszédben, hirnév és dicsőségben ötlet fölfülmulták, de olyanok, akik a szeretetben szárnyalták volna tul, nem igen lehettek. Ha nem szólott, szelid kék szeméből s jóságos arcáról akkor is a szeretet mosolygott reánk. Amikor pedig beszélt, vagy adakozott, akkor valósággal a szívét közölte velünk. Lelkének ez az erkölcsi tartalma tette igazán nagy emberré. Az ő közelségében soha senki nem érezte a rang, osztály, vagyon, vagy hivatalbeli különbséget, hanem csak a barát, a testvér, az atya, vagy a jó ember szívének melegségét. Nem várt és nem követelt a maga részére elismerést, hálát vagy megkülönböztetett tiszteletet; de azért azt mégis mi önkényt tettük le lábaihoz, mert ezt parancsolta az ő nagy szeretete.

Azt mondják, hogy az embereket is, miként a képeket, bizonyos távolságból kell néznünk, ahol már emberi gyöngeségeik elhalványulnak. Ő akkor volt a legnagyobb, amikor a legközelebb volt hozzánk, mert ilyenkor szinte sugárzott reánk lelkének melegsége s szinte hallottuk szive dobogását. Igazi nemes és pedig főnemes ember volt.

Szeretete nem valamely passzív tehetetlen érzelem volt. Miként az áldott nap egy központból küldi szét sugarait, hogy életet és

termékenységet árásson: úgy áradott az áldás, az ő jó szívéből mindenhova, ahova csak sugaraí eljuthattak. Élő forrás volt az, amelyből szüntelenül buzgott az élet termékenyítő vize. Ez a szeretet áradott ki családi életére s ez tette azt olyan meleggé és bensőséggé. Ebből a forrásból áradt annyi áldás az egyházra és iskolákra. Ez tette őtet munkás tényezővé, ez emelte a társadalomban a köztisztelet és közbecsülés magaslatára, ennek a sugaraí jutottak el a királyi trónok magaslatáig is. És amikor a megpróbáltatások sulya alatt mindenki roskadozott, amikor a kétség és kishitűség elnyomta a lelkeket: ő akkor is vigasztalt és biztalt, mert nagyon, de nagyon szeretett.

Ha csupán általános emberi szemmel tekintünk is arra a jószágtól dobogó szívre s azokra az áldásokra, amelyek 86 éven át abból fakadtak, még akkor is hálával és kegyelettel kell előtte meghajtanunk lobogónkat. De a mi hálánkat és tiszteletünket fokozza az a tudat, hogy annak a nagy szívének a melegségében, annak a szép életnek az áldásaiban mi is részesek és osztozó társak vagyunk, hogy évek hosszu során nem csupán vezérünk és irányítónk volt, hanem nemes egyéniségével személyes megtestesítője volt egyszerű unitárius vallásunknak s jellemével sulyt adott kifelé is egyházunknak.

Az idő lassankint minden sebet begyógyíthat, minden veszteségért kárpótolhat. Jöhetnek nyomába új nemzedékek, láthatunk még szép és boldog idöket is, de az ő melegen érző szívét nekünk e földön semmi ki nem pótolhatja.

De azért van vigasztalásunk! A szeretet erősebb a halálnál, keményebb a koporsónál. Azt mondja az apostol is, hogy „a szeretet soha el nem fogy“. Az a szeretet, amely e földön annyi szépet és jót művelt, amely annyi nehéz akadályon győzedelmeskedett, az utolsó ellenségén is diadalmat vészen. „Hol vagyon halál a te diadalmad s koporsó a te fulánkod?“ Hisz ime ez a győzedelmes szeretet, mint a lenyugvó nap pirosló fényét, onnan az örök-kévalóság partjairól küldi vissza sugaraí azokra, akiket az életben is annyira szeretett. Elsősorban reád bánatos hitves és reátok forrón szeretett gyermekei. És ezek a sugarak végig fognak kísérni az egész életén.

De ezen kívül nekünk erdélyi magyaroknak s különösen unitáriusoknak is van egy üzenete, egy végrendelete. Az, amit a szeretet apostola üzent az ő kedves éfézusi gyülekezetének: „Fiacskáim, szeressétek egymást“. Hadd zengjen ez a szent üzenet végig a völgyeken és bérceken. És azoknak a harangoknak bánatos hangja, amelyek ebben a pillanatban a legszeretőbb szívű főgondnokot siratják, hadd vigye el ezt a szent üzenetet a hunyhókba és palotákba. De találjon visszhangot a mi lelkeinkben is, hogy nagy halottunkhoz méltó lehessen életünk. Ámen.

Az egyetemes egyház és föl. püspök ur nevében.

Mondta: Dr. Ferenczy Géza főgo. idnok.

Néma hódolattal állunk diszes ravatalod előtt — előtted szeretett főgonidnokunk — mi is, a magyar unitarizmusnak képvisellete. Elhoztuk annak minden egyes tagja — nagyjának és kicsinyjének — vérző szívét beszélő bizonyosságú az elvesztésed feletti nagy fájdalunknak. Remegő ajkunk tolmácsolja legmélyebb fájalmát és részvétét legkimagas.óbb munkatársadnak — a mi szeretett püspökünknek is, — kinek fájalmát kétszeressé fokozza kényszerü távolmaradása, kit sajnós, betegsége meggátolt abban, hogy ihletett ajkai nyilatkozzanak meg váratlanul készült ravatalod mellett.

Ravatalod előtt is elnémult ajkad megszólalása, szerető szived megnyilatkozása után esengünk. Várjuk a biztató szót, az utmutató tettet, melyekkel mindég kitüntettél minket, s melyekkel annyi sok maradandó értéket biztosítottál hön szeretett egyháznak, — egyházunknak. Nehéz elhinnünk, nehéz annak tudatával megbékélnünk, hogy a te „aluvásod több a nyugalomnál“. Hisz tudtuk és tudjuk mi, hogy a halál ép ugy az élethez tartozik, mint a születés; tudtuk és tudjuk, hogy annak a természet törvényei szerint be kell következnie, s az a véges emberi élet végpontja; tehát tudtuk, hogy egykor tégedet is — féltett kincsünket, édes büszkeségünket el kell veszítenünk, mégis, mivel tudtuk, hogy egyike vagy az egyetlen jó Istenünk által kiválasztott vezéreinknek, kiket Istenünk hosszú étellel tüntet ki:

reménykedtünk, bizakodtunk abban, hogy még hosszura elnyulik, még soká késik bucsuzásunknak keserü.órája. Elismerjük, hogy 86 év rengeteg idő, hogy e nagy idő állandóan építő munkása teljesítette emberi és egyházi elhivatását, s talán nem is eléggé indokolt eltávozásod miatti panaszkodásunk, dehát oly váratlanul ért e sulyos csapás, oly nagy fa dőlt ki a magyar unitarizmus keskeny erdejéből, akkora fájó ürt hagytál magad megett, hogy tehetetlen fájalmában csak siránkozni tud remegő ajkunk.

Most, amikor minden virág nyílik, most amikor minden termény érik, most hagytad félbe egyházépítő munkádat. Pedig hát a virág és a teremtés voltak étető elemeid. Egyházunk virága, ifjuságunk nevelése s ezek útján egy jobb jövő megalapozása mindenkor elsőrendü gondod volt. Egyházunk intézményeinek fejlesztése, ezek ellenálló képességének tökéletesítése, hívőtársainknak szeretete tett tégedet a „szív emberé“-vé. Midőn ezeknek sorsa az erős megpróbáltatás időszakát szenvedte, erős voltál, vezér voltál a küzdelemben s most midőn sorvasztó küzdelmeink enyhültek, midőn a jobb belátás uralmának, a virradatnak elközeledését érezzük:

te is ugy tettél, mint Mózes, megmutattad szeretteidnek az ígért földjét s akkor kihullott kezedből a vezéri zászló.

Távozol nagy őseid, nagy vezéreink, a többi Petrichevich-

Horváth nagy főgondnokaink közé s összes egyházközseink siró harangszava közé fájdalmas könnyeink vegyülnek, midőn váratlanul megnyílt síroddhoz kísértünk.

De csak testedet bocsátjuk el szeretett főgondnokunk, lelked, szellemed itt marad velünk, nekünk. Törekedni fogunk tovább folytatni azt az egyházépítő munkát, melyre tanítottál, melyben utmutatónk voltál; hirdetni fogjuk az önzetlen szeretetet, azt a szeretetteljes megbecsülést s azt az önfeláldozásig nyúló áldozatkésztséget, melynek a nemes életed, főgondnokságod megtestesítője volt. Tanítónk, utmutatónk, mesterfőnk fogsz lenni, maradni, haló poraidban is, az idők végéig, mindörökké.

Hálás kegyelettel megőrizzük emlékezetedet. Legyen csendes pihenésed, legyen csendes nyugvóhelyed. Istened veled! Isten veled!

A magyar unitárius Teol. Akadémia és az egyetemes Unitárius Lelkészkör nevében.

Mondta: Dr. Kiss Elek dékán, a Lelkészkör alelnöke.

Elszorult szívvel és remegő érzésekkel állok meg méltóságos főgondnokunk és immár megboldogult testvérünk ravatalodnál eme bensőséges családi szentélyben, hogy a magyar unitárius Teol. Akad. és Lelkészi-kar bucsuszavait tolmácsoljam.

Itt, e történeti levegőjű termekben, ahol őseidnek s szeretteidnek képe és szelleme ragyogott mindig rád, ahonnan láthattad egykoron a nagy Széchenyi szelleme által életre hívott ünnepeken futó paripák színguldását s megélhetted nemzeted jobb napjait és tanuja lehettél prófétai lelkeddel a csontok völgyének: a *magyar* és az *unitárius* Teol. Akad. és Lelkészi-kar köszönt Tégedet. Nemzeti küzdelmeinkben és hivatásos életünkben egy eszmény lelkesített minket; a kultura és művelődés egy irányban dobogtatta sziveinket s vallás-erkölcsi 400 éves törekvéseink egy mezőn szilárdították meg hitünket, mélyítették lelkünk áhitatát s nemesítették szívünk érzéseit.

A Te nagy és szeretettel teljes szivedből sugározz ránc és intézményeinkre még e pillanatban áldott melegséget s lelked örökéletében vedd tőlünk a vallomást, hogy mi hiszünk hivatásunkban, megújulásunkban, a föltámadásban és az igazi értékek örökéletében.

Istened veled! Isten velünk!

Báró Petrichevics-Horváth Kálmán emlékezete.

— Bucsubeszéd ravatalánál Felsőzsukon 1926. június 16-án. —

Mondta: Dr. Borboly István koll. igazg.

A Kolozsvári Unitárius Kollégium igazgatósága és ifjusága nevében jöttem végső bucsut venni a megboldogulttól, ki 1877-től 1902-ig 25 éven át volt kollégiumunknak szeretett, nagyabecsült

felügyelőgondnoka s aki 1902-ben történt egyházi főgondnokká való megválasztása után is egészen haláláig iskolánknak egyik legébe-rebb figyelője, leghübb barátja maradt. 48 évig állott iskolai és egyházi életünk élén. E hosszú idő alatt nemzedékek kerültek ki alma materünk kebeléből, akiknek legszebb tanulói emlékei mind a megboldogultnak nevével kapcsolódnak össze.

Kedves, bizalmat keltő és tiszteletet parancsoló egyénisége hamar beférkőzött az ifjuság szívébe, úgy tekintettek és úgy tekintünk rá, mint aki maga a csupa jószág és szeretet. S ő is úgy nézte az ifjuságot, mint egy édesapa, akinek boldogsága gyermekeinek boldogsága. Iskolánk évkönyvei bizonyítják, hogy mennyi odaadó gondossággal kereste a módját annak, hogyan lehetne a tanuló ifjuságot nagyobb lelkiismeretességre, biztosabb tudásra s jobb magaviseletre szoktatni. Célját jutalmak kitűzésével akarta elérni. Az a lelkiismeretes gondosság, ahogyan a megboldogult báró ur jutalmát kiadni rendelte, valóban páratlan nemcsak kollégiumunk, de az egész magyar nevelés történetében. A báró Petrichевич-Horváth Kálmán jutalom története a maga nemében oly lélekemelő, ifjuságunk s rajta keresztül unitárius magyar társadalmunk nevelése szempontjából oly nagy fontosságú, hogy e szomorú pillanatban nem tudnék illőbb szavakat találni a kollégium nagy hálájának kifejezésére, mint ha elmondom e jutalmazás történetét.

A megboldogult isk. felügy.-gondnokká történt megválasztásával kezdte meg iskolai jótékonykodását. Az 1877—78-ik isk. évben 50 forint jutalmat adott át Kovács János akkor kollégiumi igazgatótanárnak „szegénysorsu és kitünő tanuló” közt való szétosztás végett. A jutalom osztály és felekezeti különbség nélkül egyenlő összegekben adatott ki 4 éven át. Az 1881—82. isk. évben a VIII. és VII. o. tanulók részére 10—10 forintot, a többi tanulók részére 5—5 forintot rendelt adni. Ugy látszik e kiosztási mód nem bizonyult elég célravezetőnek, mert a következő 1882—83. isk. évben a jutalom összegét a báró ur 115 forintra emelte s hozzá az alábbi feltételeket szabta: a felső 4 gimnázialis osztályban egy legkitünőbb tanuló kapjon 50 forintot; a VIII. és VII. osztályokban 1—1 tanuló kapjon 10—10 forintot, az öt alsó osztályban 5—5 forint legyen a jutalom; 15 forint pedig 3 szegény tanuló iskolai vagy kórházi tartozásainak fedezésére fordítandó. Az első eminens tanuló ez évben Nagy Samu VI. g. o. t. volt Szabédról. 1883—84-ben ismét változik a jutalomösszeg s hozzá módosulnak a jutalmazási feltételek: a 100 forintból az I—VII. osztályokból 1—1 legkitünőbb tanuló kapjon 10—10 forint jutalmat, a VIII. osztályból 30 forint jutalommal tüntetessék ki az a tanuló, aki minden tárgyból kitünő eredménnyel teszi le az érettségi vizsgát.

Ez időtől kezdve aztán felekezetre való tekintet nélkül a legjobb érettségiző tanulóknak megjutalmazása a legfőbb gondja. Csak-hogy addig, amíg a célt egész tisztán megvalósíthatta, szándékának

ismételt módosulásokon kellett átmennie. 1884—85-ben marad a 100 forint összeg, de a körülmények miatt azzal a feltétellel, hogy a minden tárgyból jeles eredménnyel vizsgázott tanulók között osztálykülönbség nélkül egyenlőképp osztassék ki. Az ez évi jutalmazottak között vannak Ferencz József, a püspök ur fia és Ürmösi Károly, ma kolozsvári unitárius lelkész és esperes. 1885—86-ban újra megpróbálja az akkor isk. felügyelőgondnok báró ur kiemelni a VIII. oszt. legjobb tanulóját s a 100 forint jutalmazás kiosztásának feltételeit olyanképen határozza meg, hogy ez összegből az I—IV. osztály minden tárgyból jeles 2—2 tanulója 5—5 forint, az V—VII. osztály 1—1 tanulója 10—10 forint, a VIII. osztály legkitünőbb tanulója 30 forintot kapjon. E gondolat sem elégitette ki szándékát, mert a következő 1886—87-ben ismét változtat a feltételen úgy, hogy a 100 forint összegből 50 forintot kapjon az, aki legkitünőbb eredménnyel teszi le az érettségi vizsgát, 50 forint pedig osztassék két felé úgy, hogy abból a VI. és VII. osztályban legjobb sikerrel végzett két egyenlő jeles tanuló 25—25 forint jutalmat kapjon. Ez utóbbi két tanuló Pap Mózes később a székelykereszturi unitárius főgimnázium igazgatója s Vári Albert, most kolozsvári vallástanár, volt, az a Vári Albert, aki a következő 1887—88-ban mint tiszta jelesen érettségizett ifju egyedül nyerte el az 50 forint jutalmat és aki e szomorú végtisztességen mint lelkész Istennek örök kegyelmébe ajánlotta a megboldogultat. A P.-Horváth Kálmán jutalom ettől kezdve formájában keveset változott. Végleges alakját 1891—92-ben kapta, amely évben az egész 100 forintot Ferencz József érettségít tett tanuló, ma kollégiumunknak egyik felügyelőgondnoka kapta. A báró ur ez évben főgondnokká választván, megvált addigi isk. felügyelőgondnoki tisztjétől, de szive tovább is kollégiumunk ifjuságáé maradt. Adományát 1893—94-ben formulázta végérvényesen úgy, hogy abból 100 forintot kapjon az a tanuló, aki az érettségít a legkitünőbb eredménnyel teszi le, 50 forint pedig 10 forintos részletekben osztassék ki a többi osztályok emi-nens diákjai között. Ezentul a P.-Horváth-díj volt az a jutalom, mit elnyerni a legjobbak némes becsvágya volt. S valóban, ha végig nézünk a megjutalmazottak névsorán, abban megtaláljuk mai unitárius társadalmunk legtöbb vezető férfiát. 1894—95-ben 10 forintot nyert Gálfalvi Samu, ma a székelykereszturi unitárius főgimnázium igazgatója; 1895—96-ban 100 forintos érettségi díjat Márkos Albert nyerte, ki ma rendes tanár a kolozsvári kollégiumunkban; 1896—97-ben a 100 forint a György Jánosé, ki egy ideig unitárius teol. akadémiai tanár volt Kolozsváron; 1897—98-ban a 100 forintot egyenlően megosztva kapja Költő Gábor és Mikó Lőrinc. Költő később mint erdélyi magyar életünknek egyik vezére a nemzet halottjaként temettetett el a budapesti kerepesi temetőbe; dr. Mikó Lőrinc jelenleg unitárius egyházi titkár. Az 1898—99-ben jutalmazottak között volt Gyergyai Árpád, a jelenleg Kolozsváron élő híres orvos és Abrudbányai Géza, jelenleg kolozsvári ügyvéd.

Ez évben a forint helyett a korona tétetvén pénzegységgé, a 100 forint 200 korona összegben osztatott ki. Az első 200 koronás érettségi jutalmat Kovács Kálmán, jelenleg tanár és unitárius püspöki titkár kapta. 1901—902-ben az érettségi díj mellé egy teljes összegű konviktusi alapítványt is létesített a megboldogult évi 210 korona összeggel. A főjutalom azonban továbbra is az érettségi díj maradt, melyet 1903—904-ben Abrudbányay Ede, jelenleg tötöri nagybirtokos nyert, míg a 20 koronával jutalmazottak között van Varga Béla is, jelenleg unitárius teol. akad. tanár Kolozsváron. 1905—906-ban a 200 koronát Bálint Domokos, jelenleg székelykereszturi főgimn. tanár nyerte, a 20 koronával jutalmazottak közt van Gálffy Zsigmond kolozsvári unitárius koll. tanár. 1907-908-ban a 200 korona Kiss Elek VIII. o. tanulóé lett, ki ma a teol. akadémiánk dékánja. És így ment ez évről évre, mignem az 1914—15. isk. évben — a világháboru kezdő évében a tanulók javarésze harctérre vonulván, a nagy világháboru idején az érettségi nagydíj nem adatott ki, hanem a megboldogultnak akaratából katonai célra fordított. A világháboru befejeztével az 1918—19-ik iskolai évben az adomány újra életbe lépett, az 1920—21-ik évig bezárólag 200 korona, azóta 100 leu összeggel. Az utolsó Petrichevich-Horváth Kálmán díjat a megboldogult f. évi június 7-én küldötte hozzám az alábbi levél kíséretében:

Felsőzsuk, 1926. június 7.

Kedves Igazgató Tanár Ur!

Ide mellékelek a most következő vizgákra 500 leut, melyből kérem adjanak arra érdemes kitünőbb 5 tanulónak 100-100 leut, miután a pénz vásárló ereje annyira süllyedt, hogy abból valami értékesebb hasznosabb dolgot vegyenek.

A kedves igazgató urnak szives barátsággal, őszinte tisztelettel

Petrichevich-Horváth Kálmán.

A küldött jutalmat a megboldogult végakarata szerint fogjuk kiosztani. Aztán ennek a jutalomnak történetét bizonyára be is végezzük. A román törvény az érettségi vizsgát kivette iskolánk és egyházunk hatásköréből; a vizsga céljává s a vizsgálat tárgyává is más egyebet jelölván ki, mint ami a P.-Horváth érettségi nagydíj emlékéhez évtizedeken keresztül hozzáfűződött. Ugyan kit lelkésítsen ma a kitünő érettségi, mikor a vizsga mértéke nem a tudás; és ki törekedjék jó bizonyítványra, mikor az országban nincs minősítési törvény!

Tanulásért adhatunk ezután is jutalmat, de azon ideált, mi e jutalmazás lényege kellene hogy legyen, mi erdélyi magyarok többé — Isten tudja meddig — vissza nem adhatjuk. Pedig azon jutalmaknak, melyek a megboldogultnak nagy nevéhez fűződnek, igazi

értékét nem számszerű összege és pénzértéke, hanem eszmei célja, ideálja adta meg, azon ideál, mely a megboldogultnak is életideálja volt: legkitünőbb lenni a kitünők, legjobb a jók, legtevékenyebb a tevékenyek között.

Ez ideálok ma nem korszerűek s ki még lelkesedni tud értük — konzervatív ábrándozó, kire az élet piacán kacagva tülekedők sajnálattal néznek.

De mi itt e ravatalnál tanubizonyságot teszünk róla, hogy a mi életünk nem korszerű, hanem örök élet akar lenni. A sors kerekét ugyan ma nem mi forgatjuk s hajónk a háborgó tengeren vészesen hullámszik. De kik szebb éveinkben tanultunk imádkozni, tudjuk, hogy e földön igazi élet s a tulvilágon mennyei boldogság csak annak adatik, aki legkitünőbb akar lenni a kitünők, legjobb a jók, legtevékenyebb a tevékenyek között.

Iskolánk drága emlékként őrizi a megboldogult emlékezetét s hálás kegyelettel gondol arra, ki évtizedeken át békének meleg szeretetével, áldozatának megszentelő bőkezűségével volt ifjúságunknak igazi barátja.

Adjon az idők és események mindenható Istene örök boldogságot idvezült lelkének; sirját lengje körül a hálás kegyelet.

A Dávid Ferenc-Egylet nevében.

Mondta: Gálfi Lőrinc teol. tanár, a D. F. E. pénztárosa.

Ennél a koporsónál mély gyászban hajtja meg a maga lobogóját a Dávid Ferenc-Egylet is, amelynek az elhunyt Br. P. Horváth Kálmán alakulása óta buzgó tagja, huszonhét éven keresztül tényleges és azután tiszteletbeli elnöke volt. Abból a mélyen érező szívből, amelyből a szeretet forrásai oly gazdagon áradtak családjá, nemzete, egyháza és annak intézményei és ifjúsága felé, még bőven maradt a társadalom minden jóratörekvő és magasztosért lelkesülő egyesülete számára is. Szeretettel, éles látással és bölcseséggel mondott elnöki beszédei egy emberöltőn át úgy hatottak, mint a kiáltónak szava a pusztában, mint a prófétáknak hangja Izrael fiaihoz, amelyek átjárták minden igaz unitárius és minden igaz ember szívét és lelkét, aki csak azokat hallotta.

Gyászsunkban aggodalommal tekintünk a jövőbe. Vajjon lesz-e az unitárius egyház vallástársadalmi életének ezután is olyan vezére, mint volt a Dávid Ferenc-Egyletnek eddig elhalt két elnöke Brassai Sámuel és Br. P. Horváth Kálmán, akik életükkel és vagyonukkal, tekintélyükkel és bölcseségükkel az egész egyház vallástársadalmi életének gerincoszlopai voltak. De aggodásunk még jobban mélyíti lelkünkben a hálát emléküik iránt, még jobban éltehi reményünket, hogy példaadásuk megmarad közöttünk, még erősebbé teszi hitünket, hogy ők nem hiában éltek és hogy a szép, jó és igaz terjedni fog az emberek között, mert az Istennek az akarata. Hálával és kegyelettel távozzunk ettől a koporsótól, amely legyen csendes nyughelye elhalt testvérünknek.

Az Unitárius Irodalmi Társaság nevében.

Mondta: Dr. Gál Kelemen tb. igazgató, U. I. T. alelnöke.

Az Unitárius Irodalmi Társaság utolsó üdvözlétét tolmácsolom meghatott lélekkel e koporsó előtt. Első üdvözlétét akkor fejezte ki, mikor megalakulása alkalmával legelső tiszteleti tagjai sorába iktatta. Ez a tisztelet nemcsak az unitárius egyház első világi tagjának, nemcsak állásának és előkelő hangzásu történelmi nevének szólt; hanem szólt első sorban az embernek, aki az unitárius gondolat minden írásos megnyilvánulása iránt kezdettől végig érdeklődött és azt nemes bőkezűséggel támogatta. És szólt a gondolkodónak, aki a feledhetetlen Eötvös szellemének örököséként hosszú időn keresztül világította gondolataival a lelkeket s melegítette a sziveket. És szólt a mindenkitől csak szeretett és mindenkitől csak nagyrabecsült jó embernek. Ha én az emberi jóság, az erkölcsi idealizmus, e földön a jó és nemes győzedelmi hitének szobrát akarnám mintázni, akkor a vonásokat az ő jóságával megigéző és rabulejtő szellemi alkatáról venném. Írások hatása idők rövid folyásán elmúlik és elsimul, mint a hullámok mind tovább fokozódó gyűrűzése. De egy jó ember emléke úgy él az ittmaradó nemzedék szívében, mint az áldott nap jótékony melege: lehunyta után is meleget sugároz és áldást termel, szeretetet, örömet, jóindulatot kelt és boldogságot áraszt a szívünkbe. Hálaadó szívvel köszönjük a Gondviselésnek, hogy megtestesült benne az emberi jóság a mi felemelésünkre.

Megboldogult pihenjen csendesesen a hazai hant alatt! Isten veled drága jó ember! Isten velünk!

Br. Petrichevich-Horváth Kálmán tb. főgondnok ur utolsó levele a főt. püspök urhoz.

Felsőzsuk, június 2.

Kedves barátom és püspököm!

Szeretnék már rólad hallani, miután mint egy ide száműzött élek itt; ki már hetek óta nem mozdultam hazul, csak azon hírekből élek, melyeket a hírlapok útján kapok s így csak levelezés útján kell fenntartsam az érintkezést. Im indítom a futárt e sorokban, felkérve őt kopogtasson be hozzád és térjen vissza hírekkel megrakodva rólad és egész családdról, kiknek sorsa érdekel. Én pünköst előtt irtam neked, remélem vetted akkor is, ha nem, kérlek válaszolj.

Ez az én szigorú parancsom, melyet teljesíteni kell. Egyházi ügyekről is irjál, mert érdekelnek. A magyar politikában is nagy lépéssel haladtunk előre. Előbb-utóbb csak

beérünk mi is oda, ahova törekszünk, bár az, amit elérni akartunk nem volt tulzott, csak tiszta igazság, mégis mennyi törődés, ember-, rendszerváltozás kellett hozzá, hogy meg- hozza azt, aminek jönni kellett. S ha megadták volna ezelőtt 8 évvel, amit most ígérnek és valószínűleg teljesíteni fognak, mert másképp nem tehetnek. Így későn is jó. Egy jó eredménnyel van ezen mi küzdelmünknek, hogy meggyőződhetett a román uralom a magyarság lojalitásáról, mely mindig csak annyit kért és követelt, amire joga volt, de abból nem engedett s ígéreteit, melyeket tett, becsületesen beváltotta. De nem politizálok tovább, hanem végzem soraimat, neked, kedves feleségednek, mindnyájatoknak, egész családotoknak minden jót kívánva vén, hű barátod

Kálmán.

* * *

Koszorúmegváltás címen nevelési célokat szolgáló egy alap- pot indított egyházunk s kérjük kedves fiait, hogy aki ehhez hozzá- óhajtat járulni, küldje adományát Hadházy Sándor pénztáros afiához Kolozsvárra az unitárius kollégiumba.

Édes jó istenem . . .

Amikor bus vagyok,
Fájdalmaim nagyok,
Mikor bánt az élet.
Sorscsapások érnek ;
Vészben, szenvedésben,
Csak Te vagy reményem,
Te őrzöl meg engem :
Édes jó Istenem !

Az erdő virága,
A madár dalába',
Fű, fa, bokor, levél
Csak Te rólad beszél.
Nagy jószágodért áld,
A mélység s magasság,
Mindenkor, mindenben,
Édes jó Istenem !

Amikor, mint vándor —
Távol kis tanyánktól,
Bolyongok, utazom,
Pusztán, sivatagon ;
A nagy idegenben
Is, ott vagy Te velem,
Ovsz, hogy el ne essem ;
Édes jó Istenem !

Ha minden összedől,
És rom lesz a földből,
Ha kialszik a nap,
Akkor is hatalmad
Megmarad, jelened
Változást nem szenved ;
Mert léted végtelen,
Édes jó Istenem !

Lőrinczi Miklós.

TŰZHELY MELLETT

A hősök szobrának leleplezése Torockón.

Gyönyörű napsütéses reggelre virradt pünköst másod napján Torockó. Az előző napok zivatarjai elmúltak, helyette ragyogó nap-sugár mosolygott le erre a csuda szép völgyre. A Székelykő is engedett a maga komor szürkeségéből, helyette hol rózsaszínű, hol lilás ünnepi színt öltött. Valami megmagyarázhatatlan ünnepi hangulat uralkodott általában mindenütt és mindenkin. Erre vallott a bányaváros méltóságos és nagy csendje. Az amugy is csendes és zajtalan falu most még komolyabbnak tetszett. Ünnepre készültek a torockóiak, nagy ünnepre.

Évekkel ezelőtt gyűjtést indítottak egy szoborra, amely a háborúban elesett hozzátartozóik nevét örökítse meg az utókor számára. Ez az alap, ha lassan is, de gyűlt s mi sem bizonyítja jobban a torockóiak áldozatkészségét, mint a templom cintermében felállított s most leleplezett szobor. A szobor leleplezése másodnapján templomozás után minden igényeket kielégítő műsor keretében folyt le. A műsort a dalárda éneke vezette be (Hatalmas Isten). Most következett a mindenkit megrázó emlékbeszéd Péterffi Gyulától. Az édesanyák, özvegyek és árvák sebei felszakadtak s a már-már elfelejtett veszteségek ismét felujultak. Mikor beszédében eddig ért: és most hulljon le a lepel, szóljanak a harci kürtök és dörögjenek az ágyuk — a hatalmas szoborról lehullott a fekete lepel, Torockó piacán felhangzott a kürtszó, a Kőfarkán felállított ágyuk meg leadták diszlövésüket. Megrázó pillanat volt. Percekig tartó sirás és hangos zokogás szakította félbe a beszédet. Ebben a pillanatban temették el az anyák fiaikat s a hitvesek férjeiket, akiknek nevei már ott csillognak arannyal bevésve a szobor márvány tábláján. Az emlékszobrot felszentelte és megáldotta Németh István torockói lelkész. Ez után négy pártás leány, akik apjukat és testvéreiket vesztették el a háboruban, szép szavalatok kíséretében megkoszoruzta az emlékművet. Következő pont: Apetheozis I. rész, szavalta Székely János. Ismét a dalárda szépen betanított éneke következett (Oh én Uram.) Az egyházközségi gondnok Bartha János hivatalosan átveszi megőrzés végett a szobrot. Majd felhangzott minden ajkon „Erős várunk nekünk az Isten“ egyházi ének, mialatt koszorúkkal és virágokkal borították be a szobrot körülvevő kerítést. Bezáróul Péterffi mondott biztató és lelkes beszédet, kitarásra buzdítva a torockóiakat. Ezzel a szép ünnepély véget ért.

Talán legelső helyen kellett volna említeni a torockóiak áldozatkészségét, amely lehetővé tette ennek a szép ünnepélynek a megtartását. A torockóiak már sok szép dolgot produkáltak. Alig

pár éve, hogy óriási anyagiak árán egyszerre két harangot állítottak. Most már az orgonaalapra gyűjtenek s remélik, hogy már jövő évben teljesen megrenoválhatják orgonájukat. Ritka az az áldozatkészség, amely a torockóiakban megnyilvánul. Álljon előttünk mintaképpül és buzdítson hasonló nemes cselekedetekre.

Borbély Istvánné.

Szív és kő.

A torockói hősök emlék-oszlopának 1926. Pünköszt hétfőjén történt ünnepélyes felavatása alkalmából

írta: **Boross Elek.**

Fogadd szívem hódolatát
Torockónak derék népe,
Azért, hogy oly szent előtted
Halott hőseid emléke!

Be van vésve mindenik név
Szived-lelked közepébe . . .
Átölelve tartod őket,
Mintha mind-mind ma is élne . . .

Drágák voltak, hadba szálltak
S odavesztek a viharba . . .
És a nevük be van szöve
Halk imába, méla dalba . . .

És élnek is! — Im', bizonyosság
A pünköshti szent zsolozsma:
Élők közé van mindenik
Katonásan besorozva . . .

Torockói gránit-oszlop
A templomkert szent emléke,
Mindenik hős dicső nevét
A kegyelet belevéste —

Idő-győző vén „Székelykő“,
Nyiljék rajtad sok-sok gyopár,
Hogy a hősök emlék-köve
Sohse legyen pusztá, kopár! —

Szívbe', kőbe' így élnek ők
S lettek halhatatlan szentek,
Kik az „Egy Isten“ házából
Egyszer a Halálba mentek . . .

Torockói szép leányok
Koszorúval díszítétek . . .
S glóriába font nevüket
Imádkozva említették!

Fogadd szívem hódolatát
Torockónak derék népe,
Azért, hogy oly szent előtted
Halott hőseid emléke!

Idegenben.

(Az aradi parkban 1925 aug. 8.)

Ülök a parkban egymagamba'.
Körülöttem járókelők.
Nézem, nézem és úgy szeretnék
Egy-két jó szót szólni velők.
A szemem is úgy simogatná,
De ők csak mennek hidegen,
Éltem előttük ismeretlen,
Forró szívem itt idegen.

... És hull a perc a végtelenbe,
 Árnyak suhannak lelkemen,
 A gondolat ijedve rebben,
 Sebzett madárként szárnysezegetten...
 S míg fájva, várva csak ülök,
 Vágyva tekint szemem körül.
 Az élet él, sugárzó napfény...
 S nekem itt senki nem örül!

E pillanatban szellő lebben,
 Sok, sok virág bókol, ragyog...
 Mosolygó, drága ismerősök!
 Mégis, mégis itthon vagyok.

Ürmösi Károlyné

oo

NŐK VILÁGA.

Iskolai élet Channing House Schoolban.

A leányok nevelése itt annyira különbözik a mienktől, hogy első tekintetre érthetetlen, mert bizonyos fokig nehéz lenne alkalmazni, mivel nemcsak a körülmények, de a természetek is annyira különböznek. Éppen ezért azt hiszem, nem érdektelen egy rövid bepillantást nyerni oda, ahol ezt az életerős és egészséges angol ifjúságot nevelik az élet számára.

Nemcsak testben, hanem lélekben is egészségesek! Ezt a tényt állítva, nem akarok csak a sokat emlegetett sportolásra, tisztaságra és egészségi követelmények pontos betartására hivatkozni, hanem a minden tekintetben harmonizáló nevelésre, amelynek alapfeltételei közé tartozik az eszmék változatossága és így az érdeklődés örökös ébrentartása.

A tanulmányok minősége és mennyisége megfelel a kornak. Minden középiskolai tárgyat feltalálhat itt az, aki komoly egyetemi tanulmányokra készül, — aránylag ezeknek száma csekély — mindből van egy kevés, mint egy utmutatóul az ambiciózusoknak.

Akinek célja csak egy kis általános művelődés, vagy egy pár hasznos év eltöltése, az nincs kötelezve latin igeragozással és a matematika bonyodalmas tételeivel foglalkozni. Ehelyett az okszerű és lehető egyszerű házvezetés tudományába vethet mélyebb bepillantást.

A tanórák napi 5 órára terjednek és a komolyabb tanulmányok olyan sűrűn váltakoznak torna és egyéb sporttal, hogy az ember szinte önkéntelenül is azt a kérdést veti fel, hogy lehet a kötelező anyagot ilyen kevés idő alatt elvégezni. Csak azt az egy

magyarozatát lehet ennek adni, hogy a rendelkezésre álló idő igen jól van beosztva és felhasználva. A rend és pontosság áthághatatlan szabályokként uralkodnak minden téren. És ennek ellenére, ha az ember a virágokkal diszitett tantermeken és folyósókön a vidám leánycsoportok közt végighalad, legkevésbé sem érzi ridegnek ezt a környezetet.

A politikai és művészeti lapok pedig, amelyek bőviben találhatóak, arra mutatnak, hogy ennek a kis világnak módjában van figyelemmel kísérni a nagyvilág mozzanatait.

A szombatok szabadok és mindenkinek szabad rendelkezésére állanak. A versenyek, a sport, művészeti és irodalmi egyletek pedig állandóan hoznak egy kis élénkséget és változatosságot a szorgalmas hétköznapi életbe.

Általános szokás, hogy a nagyobb növendékeknek kötelességévé teszik a minden téren való felügyeletet a kisebbek felett. Ez nagyban fejleszti a kötelességtudást és kézzelfogható tapasztalatot nyújt a gyermekekkel való bánásmódhoz; ugyannyira, hogy amikor az ember ezeket a gyermekeket vitatkozni hallja komoly kötelességeikről, arra jön reá, hogy a gyermekes külső önbizalommal teljes és gyakorlatias gondolkozásu egyéneket takar.

Diószeghy Erzsébet.

A kolozsi „Dávid Ferenc Egylet“, mely inkább nőkből áll, 1912-ben alakult. Mint egyházközségi alakulat úgy tudom, Romániában az első, azelőtt csak Budapesten volt. Egyletünkben mindig a nők vitték a szerepet. Jelenleg 20 tagja van s ebből 11 nő. Neveik: Kiss Sándorné, Papp Erzsébet elnök, Simonné Biró Anna Apahida, Bácsi Erzsébet, Csete Imréné, Csete Józsefné, Gergelyné Kovács Anna, Kovács Pálné, Kozma Pálné id., Kozma Pálné ifj., Kun Györgyné. Egyletünk alakulása óta a téli évszakban vallásos estélyeket tart, melyeket a hívek szépen látogatnak. Elnöke Karácsony első napján este ünnepélyes keretek között azóta minden évben a gyermekek részére karácsonyfa ünnepélyt rendezett.

A nyáradgálfalvai „Dávid Ferenc Nőgyelet“ f. évi április 20-án alakult meg 63 taggal. A nőgyelet tb. elnöke Kiss Gézőné, alelnöke Török Elekne, jegyzője Csiki Albertné, pénztárosa Keresztesi Zsigmondné. A község asszonyai a formális megalakulás előtt is (a téli hónapokban hetenként egyszer) rendszeresen tartottak összejöveleket, melyeknek tárgyai nemesen szórakoztató felolvasások, egyházi énekek tanulása és megbeszélések voltak. A nőgyelet megalakulását feledhetetlenül kedvessé teszi az a szép áldozat, (9608 leu) melyet asszonyaink ez alkalomból — felekezeti különbség nélkül — urasztali felszerelésre egyházközségünk javára hoztak.

Okládon f. év január 3-án tartotta a Nőszövetség alakuló gyűlését. 32 tag jelentkezett, de ma már több mint százan vannak. Elnök: Pál Ferencné, alelnök: Fekete Domokosné, titkár: Agya-

előnkbe kezét és szívét. Észre sem vesszük, hogy idegen házban vagyunk. Ennek a pátriárkális családi otthonnak volt életető lelke *Albert Dénesné szül. Szigethy Cs. Berta.*

Azok közül a régi nagyasszonyok közül való volt, akik otthonukban és otthonuknak éltek, akiknek az volt minden vágyuk és törekvésük, hogy az otthon szentségét és tisztaságát őrizzék s azt az élet küzdelmei közben békét és nyugalmat adó paradicsommá varázsolják. Ilyen paradicsom volt a jó „Berta néni“ háza. Az nem csupán a család tagjait fogadta magába, hanem minden oda betérő édes otthonra talált benne. Nem is volt soha az ő háza és asztala szívesen látott vendég nélkül. Ha szegény tanulónak kellett segítséget adni, azt magához fogadta, mert „ahol 15-ön esznek, ott a 16-ik sem hal éhen“ — szokta mondani. Ha a nehéz lakásviszonyok közben útas ember kereste fel, annak nála szállása volt; mert csak nem nézi el, hogy valaki az utcára maradjon. A saját kényelmével és nyugalomával nem törődött, csakhogy vendégei jól érezzék magukat.

Jósága határtalan volt. Élhetett volna nyugalomban. Mégis élete végéig a legnehezebb munkát végezte azért, hogy másoknak az életét megkönnyébbítse. Magától sok mindent meg tudott vonni. Az ő életének egyetlen boldogsága a munka volt. De már másoktól semmit megtagadni nem tudott volna. Szép élete egy állandó áldozat volt. Áldozat a közre és egyesek javára. Férjével együtt a kolozsvári egyházközségnél 10.000 leus alapítvánnyal örököztették meg emléküket. Ő nem is volt unitárius, de ezt életében nem igen tudták, annyira ragaszkodott az unitárius egyházhoz és annak ifjúságához. 78 évet élt s ebből 57-et boldog házasságban. Junius 6-án tért fáradhatatlan, munkás élet után nyugalomra. Nem csupán férje, unokái és rokonai, hanem mindenki, aki ismerte, áldja s kegyelettel őrzi emlékét.

Vári Albert.

Véndiák találkozó a székelykereszturi unitárius főgimnáziumban.

Végre valahára megvolt az unitáriusoknak is első vendiák-találkozójuk május 29 és 30-án a székelykereszturi gyönyörű főgimnáziumban. Lehetett jelen vagy 300 vendiák. (Az volna a kérésünk, hogyha eddig meg nem történt, a megjelentek irásban jelentsék be az igazgatóságnak, hogy ott voltak s így leveleik is megőriztetik és neveik is nyilván lesz tartva.)

29-én este találkozó volt s jól esett ott látnunk kedves intézetünknek egykori növendékeit, mostani vezetőségét s később jelenlegi tanulóit, kiknek kitűnő alkalmuk volt a múlt és jelen embe-
reinek szemlélésére.

30-án reggel 9 órakor gyülekeztek a vendiákok a városi kaszinó udvarára, ahol a jelenlegi ifjúság, élén Ürmösi Gyula VIII. g. o. tanulóval melegen üdvözölte őket. Dr. Boros György

egyházi főjegyző, teol. ak. tanár, mint legöregebb vendiák, válaszolt a szíves üdvözlésre s ezután hosszú, zárt sorban vonult a jelenlevők hatalmas tömege a régi gimnáziumi épület udvarára, hogy ott, a szabad ég alatt az Istentiszteletet megtarthassa. E tömeg amugy sem fért volna el a kereszturi kicsiny templomunkban, mely helyett már ideje volna a diszes főgimnáziumi épület mellett egy megfelelő templomot építeni. A felvonulásnál jól esett látnunk, hogy Keresztur előljárósága milyen szépen fejleszti utcáit s ez ünnepélyünkre is figyelemmel volt.

Lőrinczy Dénes tordai esperes vendiák mondta az ünnepi beszédet Deák Miklós szentmihályi lelkész vendiák imája után s a Lőrinczy Géza tanár vezetése mellett a tanulók énekeltek. Dr. Ferenczy Géza főgondnok urunk köszöntötte az öreg gimnáziumot, a szeretett Alma-matert s Gálfalvi Sámuel igazgató mondott hálás köszönetet.

Az Istentisztelet után megható jelenetek játszódtak le a gimn. régi imatermében, ahol dr. Ferenczy Géza főgondnok, dr. Boros György egyházi főjegyző, dr. Elekes Dénes iskolai felügyelőgondnok urak elnöklése mellett (jegyző Péter Lajos, pénztáros dr. Szolga Ferenc tanárok voltak) egy értekezlet alakult az intézet segélyezését illetőleg.

Gálfalvi Sámuel igazgató bejelenti, hogy Mózes Károly gyógyszerész afia 500 (ötszáz) leut tűzött ki egy, a mai napot méltató munkára s e díjat Bartalis János tanuló nyeri meg jelígs levele felbontása után „Szeressétek a templomot, a templomot s az iskolát“ mottós szép dolgozatával.

Egy román tanár sietett forró szeretetének és hálájának szép kifejezést adni s jól esett ezután is hallanunk tőlük azt a hálás elismerést és köszönetet, mit csak a megbecsülés és szerető jó bánásmód tudott belőlük kiváltani.

Bár románok voltak s így nem unitáriusok, mégis ösztöndíjakban is részesültek a mi szabadszellemeű és igazságokért küzdő intézetünkben.

Miután Gvidó Béla esperes afia ajánlatára egy 25 tagu bizottság alakítását határozták el, mely bizottság dönt a befolyó segélyek, illetve összegek hovafoordítása felől: dr. Kiss Elek teologia akadémiai dékán örömmel jelentette be a Teologia Akadémia igazgatóságának 4000 (négyezer) leus alapítványát s ezt dr. Boros György, Csifó Salamon, Gálfi Lőrincz és dr. Kiss Elek tanárok 1000—1000 leuval 8000 leura egészítették ki. Dékán hangsúlyozottan kifejezte, hogy a Teologia Akadémia legelső akart lenni a találkozás alkalmával alapítványtevéseével, minthogy úgy érzi, hogy a kulturális és művelődési értékek megvédésében és fejlesztésében elsőrendű hivatása van.

Ez alapítványt az adományok özöne követte. Megható volt Marossy Albert körjegyző adománya, ki édesapja emlékéét örökitette meg 10,000 (tízezer) leuval s dr. Ferenczy Géza főgondnok

ur szintén 10,000 (tízezer) leut adott — mint többször is — e célra is. Dr. Demeter Lőrinc ny. főszolgabíró ur nagy lélekről tett tanubizonyságot 50,000 (ötvenezer) leus alapítványával, mit 5 év alatt 10,000 leus részletekben kíván befizetni s Karresz János malomtulajdonos szintén 50,000 (ötvenezer) leus adományt jelentett be, tíz év alatti 5—5 métermázsa buza beszolgáltatásával óhajtván teljesíteni ígérését. Benke Elek afia is bejelentett egy alapítványt.

Hadházy Sándor egyházi pénztáros javaslatára kimondotta értekezlet, hogy egy millió leus alapítványt tesz és azon lesz, hogy ezt minél hamarább be is gyűjtse. Dr. Csiki Gábor 20,000 (huszezer) leu begyűjtését vállalta magára s nagyon sokan járultak hozzá több ezer, ezer leus és kisebb összegekkel az alapítvány növeléséhez. Ősz főpásztorunk is — ki gyengélkedése miatt jelen nem lehetett — elküldötte a maga jóakaratu segítségét.

Ehhez hasonló szép napja nem sok volt az Unitárius Egyháznak, de reméljük, hogy a kolozsvári is eléri e fokot mind a lelkesedés, mind az anyagi áldozat terén.

Mivel a begyűlendő összegek egy része szegény székely gyermekek ösztöndíjára fordíttatik, jól teszi minden olvasónk, ha ez alapot minél nagyobbá növelni segíti bármely összeg adományozásával.

A hatalmas banketten lehettek 450—500-an s este pedig a tornateremben egy bensőséges, gyönyörű estélyt rendeztek.

Műsor volt: Üdvözlő — a főgimnáziumi énekkar által; prologus — Bencze Domokos; megnyitó — dr. Boros György; szépen játszott a filharmonikus társaság; novella — Gyallay Domokos; költemény — Vári Domokos; hegedűszóló — Sándor Mihály, zongorán kísérte Szentmártoni Kálmánné önnagysága; monológ — Hadházy Sándor vendiák; diákélmények — Péterffy Gyula; „Ballag már a vén diák“, „Gaudeamus“ — a vendiákok dalkara.

Ez estélyen úgy éreztük, hogy megifjodunk s új erőt nyerünk nagy küzdelmeink közepette magyar unitárius jövőnk kiépítésére.

Hála a rendezőségnek, köszönet a megjelenteknek, minden jókívánság drága főgimnáziumunknak s dicsőség a segedelmet nyújtó menyeyi Atyának.

Dr. K. E.

Csókfalva unitárius egyházközsége és a politikai község valláskülönbség nélkül folyó év július hó 4-én ünnepli az egyházköri közgyűléssel kapcsolatosan Benedek János énekvezér és tanító ötven éves jubileumát. E félszázadot ünnepelt az egyházközségben töltötte el. Munkája és fáradsága nyomán áldás fakadt az unitárius hívek, valamint a községben lakó más vallásu testvéreink között is. Ő tanította meg a magyar írásra és olvasásra a községnek majdnem minden lakóját. S most nagyszülők, szülők és gyermekek hajtják meg előtte a haladás zászlóját. Dalkör, olvasóegylet, fuvós zenekar, Hangya szövetkezet megalakítása az ő nevéhez fűződik.

Becsületes, puritán és vallásos élete példa lehet sok fiatal nemzedéknek. Adja a jó Isten, hogy minden magyar község ilyen tanítókat kapjon s ilyen tanítók mellett növekedjék.

Püspöki vizsgálat a küküllői egyházkörben. Dr. Boros György egyházi főjegyző úr a f. évben is folytatta a püspöki vizsgálatot. A küküllői egyházkör 13 egyházközségét látogatta meg, némelyiknél a hozzátartozó filiákat is. A vizsgálat mindenik egyházközségben egy teljes napig és pedig május hó 31-től június hó 12-ig bezárólag tartott. A vizsgálatok megejtésében részt vettek és segítségükkel közreműködtek: Gvidó Béla körü esperes egész idő alatt, br. Petrichevich-Horváth Arthur és Szathmáry Gyula egyházköri felügyelő-gondnokok, előbbi a vizsgálatok első, utóbbi a második felében, továbbá Benedek Gábor kőkösi lelkész, mint püspöki vizsgálószéki titkár és Mátyus Gergely szőkefalvi lelkész, mint az egyházkör hivatalos jegyzőkönyvének írója. Részletes tudósításunk a következő:

A vizsgálatot megelőzően főjegyző úr résztvett a székelykereszturi véndiák-találkozón és az azzal kapcsolatos ünnepségeken. Tulajdonkép innen volt a kiindulás.

1. Segesvárra Székelykeresztur felől 31-én reggel érkezett meg a vizsgálószék. Az állomásnál a város képviselője és az egyházkör nevében br. Petrichevich-Horváth Arthur körü felügyelő-gondnok mondott üdvözlőt. A lelkészi lakás előtt az összegyűlt hívek és egyesületek részéről számtalan üdvözlőt hangzott el. Kevés pihenő után istentisztelet az egyházközség imaházában, majd ugyanitt a különböző egyházak, hatóságok és társadalmi egyesületek tisztelgő küldöttségei fogadása. — Ugyiszintén itt ejtette meg vizsgálatának ugynevezett kanonikus részét is. Délben közebed a városi előkelőségek és az egyházi élet kiválóságainak részvételével. Délután közgyűlés és a vizsgálatok továbbfolytatása, majd látogatás a tisztelgő küldöttségek vezetőségeinél. Este magas színvonalon álló művészestély a városház disztermében s azt követően táncmulatság.

2. Erzsébetvároson, Medgyesen és Dicsőszentmártonban mind az ünnepségek és ünnepeltetések hasonló menete, csak épen a táncvigalom az, ami elmaradt. Ujabb három nap, mely a vizsgálatokkal járó hivatalos tevékenységek után járó fáradalmak enyhítésére és feledtetésére szép nivóju és élvezetes szórakozások változatosságáról is gondoskodott. Ezen, jun. 1—3-ig terjedő napok műsorát, ha nem iktatjuk ide, nem azért történik, mert talán kevesebb jót mondhatnánk róluk, hanem épen mert ugyanaz a menet, ugyanaz a sorrend volt e helyeken is a leggazdagabb változatokkal, részben pedig mert tudósításunk szűkre szabott határai nem engedik meg a részletekbe való elmerülést.

3. Jun. 4-én a falvak, illetve falusi egyházközségeink meglátogatása vette kezdetét a Dicsőszentmárton szomszédságában fekvő Szőkefalvával, hol alkalma volt a vizsgálószék tagjainak a kör felügyelő gondnokai egyikének, br. P. Horváth Arthur úrnak és ked-

ves családjának szíves vendégszeretét is élvezni, megismerve benne a jó felügyelő gondnokon kívül a kedves és szeretetreméltó házigazdát is. Innen kezdve sorra jöttek jun. 5-én Küküllőszéplak, 6-án Désfalva, 7-én Harangláb és filiái, 8-án Magyarsáros, 9-én Küküllődombó, 10-én Ádámos, 11-én Magyarszentbenedek, 12-én Bethlenszentmiklós és filiája Balázsfalva. — Mindenütt munkában és talpon, beszélve, buzdítva, kérve dorgálva — de mindent a krisztusi szeretet nevében és szellemében — reggeltől késő estig.

4. A vizsgálatok befejeztével 12-én este főjegyző úr Dávára utazott, hogy előkészítse a Dávid Ferenc-emléktábla helyreállításával kapcsolatban a f. év nyarán rendezendő ünnepeket, míg a vizsgálószerék többi tagjai otthonaikba utaztak.

Tudósításunk befejezéséül örömmel számolhatunk be arról, hogy ezen egyházkörben lakó hiveink és tartozó egyházközségeink mindenütt szép reményekre és boldogabb jövőre jogosító multat és jelent mutattak fel, miben hiveinken kívül az oroszlánrész bizonyára egyes lelkeszeinké, továbbá az egyházkör életét irányító bizgó és lelkes esperesé, a világi papság színvonalán álló két körű felügyelő gondnoké, kiknek e helyen is legyen köszönet és elismerés. Isten segítse az egyházkört is további előmenetelre! *B. G.*

oo

Egyleti élet és munkásság.

Felhívás. Felkérem vidéki nőkszövetségeinknek tagjait, hogy az Árkoson tartandó zsinaton minél nagyobb számban megjelenni szíveskedjenek. A központi nőkszövetségének is több tagja fog odautazni. Akik részt óhajtanak venni, jelentsék be Ürmösi Károlyné főtitkárhoz. Dr. Boros Györgyné ügyvezető alelnök.

A homoródszentpáli ifjuság. Elismeréssel kell megemlékeznünk ez ifjuságról, nem azért, mert mi vagyunk a vezetői, hanem azért, mert hallgattak szavunkra és követték jóakaratu irányításainkat, ami az ifjuságban nem sok helyen van meg. 1925 év téli hónapjaiban alakítottuk meg az ifjusági egyletet a szász „Jugend-schaft-verein“ mintájára s mindkét nemű ifjuság két éven keresztül fegyelmezetten működött. Működése nemcsak 1—2 szindarab betanulásában és előadásában nyilvánult, hanem minden második héten szavaló és felolvasó, szóval önképző estélyt rendezett. Az ifjuság körében bevett és elterjedt rossz szokás, hogy a falusi vasárnapi és ünnepi táncokat egymás zsebére, kihasználására rendezik. 2—3 legény megfogadja a cigányt s aztán társait a belépti díjban kiuzsorázza és a hasznót a kezesekkel elmulatja. Sokszor az is megtörtént, hogy 2—3 legény megfogadta bizonyos összegért a zenészt, de más 2—3 legény többet ígért s így egymásra licitáltak a cigány javára. Ezekből keletkeztek aztán a surlódások, veszekedések. Az ilyen vasárnapi táncoknak az a hátránya is megvan,

Dr. Várady Aurél szorongó szívvel gondol hivatali elődjeire, de bizik a főhatóság jóakaratu támogatásában, a tanári kar segítségével s a magyar unitárius géniusz inspiráló, lelkesítő erejében. Vallás-erkölcsi eszménykép lebeg szemei előtt s a faj és vallás (Egyház) által nyújtott nevelési problémák megoldását óhajtja és fogja munkálni.

Dr. Ferencz József iskolánk „Mysis et virtutibus“ (A muszáknak és az erényeknek) feliratából indul ki s azt látja, hogy egy főgimnázium célját ennél jobban és szebben meghatározni nem is lehetne.

Tanítanunk és nevelnünk kell azért s az oktatás egyoldalúságát a neveléssel kell egyensúlyoznunk, mert erényes nevelődés nélkül nem ember az ember. Különösen internátusainkban a családi meleg szeretet érzéseit kell bevinnünk a lehetőségek szerint.

Tóth István tanár és művész a mai művészet (képző- és festőművészet) kifejlődését tárta előnkbe igazi közvetlen, érthető, művészies formában.

A főgimnázium nevében *Dr. Gál Kelemen* tb. igazgató, a teol. akadémia nevében *Dr. Kiss Elek* dékán, az E. K. Tanács nevében *Ürmösi Károly* esperes üdvözölte a beiktatottakat.

Istennek áldása legyen munkájukon s atyai segítsége soha el ne hagyja.

K. E.

Dr. Makkai Sándor ref. püspök felszentelése június 20-án volt Kolozsváron a Farkas-utcai református püspöki templomban.

Dr. Tavasz Sándor teol. akad. igazgató imádkozott, *Vásárhelyi János* főjegyző és püspökhelyettes olvasta fel az eskümintát és az esperesi kar szentelte fel az új püspököt kézrátétellel és alkalmas bibliai mondásokkal.

Dr. Makkai gyönyörű beszédet tartott Mk. X. 32, 35—45. alapján s teljesen rávilágított ama hivatásos feladatra, mely előtte s Egyháza és népe előtt áll.

Az Unitárius Egyház részéről az E. K. Tanács, Teol. Akad. és Koll. képviseletében nagyszámu küldöttség tette tiszteletét az új püspöknél *Dr. Szent-Iványi József* főgondnok ur vezetésével, ki emelkedett szellemü üdvözletet mondott, mire *Dr. Makkai püspök* ur a legszeretreméltóbban és szent hivatás-tudattal válaszolt, jelezvén az együttesen teendő testvéries munka nagy fontosságát.

Az új püspöknek magasztos hivatásához, az Egyháznak kiváló képességü püspökéhez Isten segedelmét és sok szerencsét kívánunk. A fiatalos friss erő által hadd lendüljön neki magyar életünk!

A bágyoni unitárius egyházközség június 6-án új lelkészt kapott *Biró István* személyében, kinek ünnepélyes beiktatását *Lőrincz Dénes* esperes végezte, mely alkalommal jelen voltak *Csifó Salamon*, *Gálfi Lőrinc* teológiai tanárok és *Hadházy Sándor* pénztáros is. Kívánjuk, hogy bágyoni hiveink lelkészükbuzgó tevé-

kenysége és emberbaráti szeretetének hatása alatt megújodáshoz juttathassák e nagyrahivatott egyházközséget.

Rev. Ives amerikai unitárius lelkész és neje eljött Erdély és az unitáriusok megtekintésére. Utjukban dr. Csiki Gábor vezeti. Kolozsváron a Nőkészövetsége és a kolozsdobokai lelkész kör tünnepélyesen fogadta őket egy összejövétel keretében s igen szívélyes üdvözetek és viszonzások hangzottak el. Az E. K. T. is megtisztelte e vendégeket egy diszgyűléssel, miért igen hálásak voltak. Szerencsés utat, otthonukba boldog visszatérést kívánunk.

A Teologia Akadémia évvárója június 22-én volt s értesítője a napokban hagyja el a nyomdát. Akik a jövő iskolai évben akadémiai növendékek óhajtanak lenni, kérésüket július 20-ig küldjék be a dékáni hivatalba. (Cluj, Unitárius Kollégium.)

Házasság. Két papi család sarja kötött házasságot május hó 27-én az iszlói unitárius templomban: Fekete Luluka, Fekete József iszlói lelkész leánya és Szász János, néhai Szász András volt bözödi lelkész fia. Az egyházi áldásban Bedő Árpád vadadi lelkész részesítette. Ezen örömnép fényét emelte az a jelenet, midőn az örömapa megkeresztelte saját nevére legkisebbik fiuonokáját, fiának dr. Fekete Gyula marosvásárhelyi ügyvédnek fiát. Isten áldása kísérelje ez egyházi szertartásokat.

Harangszentelés Nyáradgálfalván. Lélekiemelő szép ünnepe volt a nyáradgálfalvi unitárius egyházközségnek május 24-én. Ekkor szentelte föl *Vári* Albert kolozsvári unitárius főgimnáziumi vallás-tanár az egyházközség új harangját, melyet id. *Zsigmond* István és neje *Biró Róza* és özv. *Fekete* Gáborné *Zsigmond* Katalin nemes, nagy áldozattal vallásos buzgóságból ajándékoztak az egyházközségnek.

Május 19-én a vasuti állomásról ünnepélyes menetben szállították haza virágos fogaton a megkoszorúzott új harangot. A templom előtt az ajándékozók megbizásából *Zsigmond* Mihály szép beszéd kíséretében adta át és *Csiki* Zsigmond egyházkerületi gondnok az ajándékozók szemben érzett hála kifejezésével vette át a szép kiállítású harangot az egyházközség tulajdonába. Átvétel után a nagyszámu közönség a templomba vonult, hol Halmágyi János helybeli lelkész buzgó imában adott kifejezést a szívek hálaltelt érzelmeinek.

Május 24-én a szépen feldiszitett és az előcsarnokot is zsúfolásig betöltött templomban *Bedő* Árpád vadadi lelkész, egyházköri jegyző áhíthatos, buzgó imája után *Vári* Albert vallás-tanár szentelte fel az új harangot nagyhatásu, lélekiemelő szép beszéd kíséretében s az ősz főpásztor atyai áldását is tolmácsolva, megáldotta azokat a díszes urasztali terítőket és bibliát, melyeket a helybeli *Dávid Ferenc* Nőegylet, *Zsigmond* Mihályné *Török* Anna és *Zsigmond* Mihály nemes áldozatkésztséggel ajándékoztak, hogy a harangszentelési ünnepet ezzel is még kedvesebbé és feledhetle-

nebbé tegyék. Ezután helybeli lelkész tolmácsolta a nemesszivü adományozóknak az egyházközségi tagok háláját és köszönetét. A főlemelő ünnep szépségét kedvesen emelte a gyülekezet áhítatos éneke és az ifjuság szép karéneke, melyeknek betanításában és vezetésében Török Elek énekevezér, igazgató tanító fáradott nagy szeretettel.

A **bölni** unitárius egyházközségnek június 6-án páratlanul szép ünnepe volt abból az alkalomból, hogy egy hatalmas, új harangot, egy meglepően szép szószéki takarót, egy urasztali virágtartó kelyhet, egy urasztali terítőt szerzett az egyházközség közadakozásból s orgonáját a mai igényeknek megfelelően teljesen kijavíttatta.

A felszentelő beszédet az egyházközség meghívására dr. Kiss Elek teol. akad. dékán tartotta a nagy vidékről összegyűlt hatalmas közönség előtt s felolvasta a főt. püspök ur kedves főpásztori levelét is a jelenvalók nagy öröme és teljes meglegedésére.

Áhítatos imát Végh Benjámín esperes s záróbeszédet Kisgyörgy Imre hévizi lelkész mondott. 2 fiut és 2 leányt keresztelt meg Taar Géza nagyajtai lelkész és Lőfi Ödön helybeli lelkész afia felolvasta a szives adakozók végnélküli listáját.

Szólót énekelt Tana Albertné ö nagysága, hasonló szépen szerepelt Kiss Dénes kántor vezetése mellett az énekkar.

A gyönyörűen, nemes izléssel feldíszített templomban számosan voltak Árkosról, Sepsiszentgyörgyről, Kökösből, Brassóból, Úrmösről, Vargyasról, Nagyajtáról stb. s jól hatott a Dávid Ferenc Ifjusági Egylet részéről egy ifju üdvözlete.

Templomozás után a kijáratnál ünnepi szónok üdvözölte a megjelenteket s egy egyházközségi tag válasza után levonult a tömeg azon a széles, jól kiépített lépcsőfokokon, melyet 1925-ben a keblitanács hozott létre.

A keblitanács vasárnap d. e. testületileg tisztelgett dr. Ferenczy Géza főgondnok ur, dr. Kiss Elek dékán és Végh Benjámín esperes afiai előtt s e tisztelgésből, a beszélgetésből és ígérethöz ugyláttuk, hogy Bölnön az egyházépítés terén lelkésze irányítása mellett jó uton van és nagy lépésekkel halad előre.

Erről tett bizonyosságot a bankett alkalmával történt számos megnyilatkozás is.

Isten áldása legyen a nemes, önzetlen, kitartó, egyházépítő munkán!

Kovács Buba emlékalap nyilvános számadása. Kovács Kálmán unitárius püspöki titkár korán elhunyt drága leányának emlékére koszoru megváltásként, az Unitárius Leányotthon részére teendő alapítványra, a mai napig befolyt összesen 16.200.— Leu a következőktől: Ferencz József püspök és neje 500, Dr. Ferencz József 500, Dr. Szent-Iványi József és neje 1000, Röder Vili és Iván 1000, Dr. Kauntz Józsefné 500, Dr. Mikó Lőrinc és neje 500,

Móricz Márton és családja 100, Andrási Ferenc 50, Fazakas Olga 50, Hadházy Sándor és neje 100, Szathmári Juliska 50, Lőrinczi Zoltán és neje 100, Keresztély Lajos 50, Lakatos Ferenc és neje 100, Minerva r.-t. 500, Kovács Lajos és családja 300, Zsakó Zoltán 100, Dr. Boros György és neje 500, Dr. Várady Aurél 80, Gyulay Árpád 100, Gálfi Lőrinc 100, Csifó Salamon és neje 100, Uzoni és Tana cég 500, Kolozsvári Unitárius Kollégium Igazgatósága 500, Dr. Borbély István és családja 100, Dr. Borbély Ferenc 500, Patakfalvi Zsigmond 50, Dr. Gál Kelemen és családja 100, Kriza János és családja 500, Ütő Lajos és családja 100, Dr. Lukács Dénes gyógyszerész 500, Tordai József igazgató 200, Szöcs Lajos és családja 100, Ürmösi Károly és családja 100, Simó Pál és családja 100, Br. Bánffy Ferenc és neje 1000, Kendeffy Lajos 50, Demény Andor és családja 300, Konopi Kálmán és neje Boér Vilus 1000, Kis Jenő lelkész és családja 100, Dr. Kiss Elek és családja 100, Mester Mihály és neje 200, Dr. Költő Gáborné és leányai 500, Flor József 500, Dr. Fekete Gyula ügyvéd 200, Dr. Varga Béla 200, özv. Pálffy Jánosné 100, Dr. Varga Béláné 500, Marosvásárhelyi Unitárius Nökszövetsége 200, Biderman József és családja 100, Dr. Ferencz Áron 100, Unitárius Leányotthon növendékei 220, Ifj. Hadházy Sándor és családja 100 Leu. Amidőn ez összegről a nyilvánosság előtt elszámolok, tisztelettel jelzem, hogy az alapítvány jövedelmének jótékonycélú felhasználása iránt a legközelebbi időben az Egyházi Képviselő Tanácshoz előterjesztést teszek.

Hadházy Sándor, pénztárnok.

Péterfi Dénes emlékalapra a kolozsvári unitárius egyházközségnél koszoru megváltás címen újabban adományoztak: Deák Miklós lelkész 100, dr. Sükösd Zsigmond ügyvéd 200, Péter Sándor lelkész 30, Ürmösi Károly esperes 100. Az alapítvány jelenlegi összege 7.226 leu. Az alapítvány gyarapítására további szives adományokat elfogad Hadházy Sándor pénztárnok.

Nyugtázás. Az egylet pénztárába május 28-tól június 18-ig tagsági és előfizetői díjat fizettek: Máthé Mózes, özv. Bedő Józsefné, Pál Ferencné, Bence Dénes, Kiss György, Dr. Máthé István, Agyagási Sándorné, Vass Albertné, Szabados Sándorné Oklánd; Dobai István, Kelemen Jenő, Simén András Székelyudvarhely; Izsák Ábel Rava; Kerestély Márton, Tóth Vilmos Szentábrahám, özv. Nagy Miklósné Székelytompá; Vernes József huszár Torockó, Egyed Albert Oklánd, Barabás Matild Enyed; Szén Mihályné, Szalma Mária, Kallós T. Józsefné, Ferkő Józsefné, Szén Gy. Jánosné, Tamás Anna, Kallós Jánosné, Mavei Jánosné Felső-Datk; Török Sándor, Dobra Dénesné, Kovács Károlyné Brassó; Kovács Gábor Csikszépviz, Pataki Béla Arad 1926-ra. Özv. Pálffy Jánosné Csegez 1924-re; Mátéfi József Székelyudvarhely 1925-re. Unitárius Egyházközség Oklánd, Kiskedei D. F. Egylet, Nagykedei D. F. Egylet, Márton György Kiskede, Lőrinczy János, Rozsos

Jánosné Székelyudvarhely; Ráduly Mártonné Selye, Marosi Albert Szentábrahám, Kecskés Mózes Rava, Kiss János Fogaras, Incze Mihály Szeben, Ravai D. F. Ifjúsági Egylet, Bányai Béla Marosvásárhely 1925—1926-ra; Dr. Zsakó István Dicsőszentmárton 1926—1927-re; Gál Lajos Alsógárd, Unitárius Egyházközség Kiskede, Unitárius Egyházközség Marosvásárhely, László Andrásné Szentábrahám, Nőegylet, Unitárius Egyházközség Homoródujfalu, Nagy Gyula Vajdaszentiván, Unitárius Egyházközség, Faluvégi P. Mihály Csókfalva, Imre Zsigmondné Kibéd, Szabó József Parajd, Nyirei Áron, Szentpáli Gyula, Molnos Lajos Fogaras 1924—1926-ra. Korondi D. F. Egylet 1923—1924-re; Unitárius Egyházközség Rava, Siketes Sándor Homorodujfalu, Szoboszlai Emma, ifj. Raffaj József, Raffaj Mihály, Faluvégi D. József Csókfalva 1923—1926-ra. Alapítói díjban fizettek: Csegezi Dávid Ferenc Egylet 175 leut, Oklándi Dávid Ferenc nőegylet 500 leut, Bede Émilné néhai férje emlékére 500 leut, Kovács Margit Kolozsvár 100 leut, Fodor Ferenc Egeres 500 leut. Kolozsvár, 1926 június 18-án.

Gálfi Lőrinc pénztárnok.

Halálozások: *Bölöni id. Tana Sámuel* ny. körjegyző, egyházi tanácsos életének 92-ik évében május 22-én elhunyt. Áldozatkészségének — a többek között — azzal is hű kifejezést adott, mikor Teol. akadémiánknál szegény hallgatóink ruházati és könyvszükségletét céljaira 14.000 (tizennégyezer) leus alapítványt tett. Emléke legyen áldott, pihenése csendes s áldozatkészsége legyen mások számára világitószövétnek!

Özv. lókodi és homoródmási *Sándor Lajosné* szül. altorjai Kiss Emma 83 éves korában május 20-án Budapesten jobblétre szenderült. Hült tetemeit ideiglenesen a Kerepesi-temetőben helyezték el.

Legyen a megszorodott sziveknek vigasztalódásuk s a megboldogultnak csendes és békés pihenése!

Köpeci és köröspataki *Sebestyén Józsefné* szül. székelykocsárdi Hadházy Ida volt m. kir. áll. el. iskolai igazgatónő élete 62-ik, házassága 37-ik évében június 13-án meghalt. Megboldogultban egyházi pénztárosunk, Hadházy Sándor nőtestvérét síratja. Pihenjen csendesen!

Felhívás a kereszturni Véndiákokhoz! A kereszturni Véndiákok gyűlése 1926 május 30-iki találkozó alkalmával — amint az a *Véndiákok Albumában* (Ára 50 leu) is nemsokára olvasható lesz, — azt a nagyszerű határozatot hozta, hogy a kereszturni unitárius főgimnázium javára egy millió leus alapítvány létesítését tűzi ki céljául oly módon, hogy 1000 olyan tagot igyekszik toborozni, aki 1000—1000 leuval járul az alap megteremtéséhez.

De természetesen a *legkisebb összeget, vagy adományt is*, mellyel a vendiákok és tanügybarátok, eklézsiák és egyesületek az egy milliós alap gyarapításához hozzá óhajtanak járulni, ép oly

meleg köszönettel és mélységes hálával könyveli el az alap létesítésére kiküldött bizottság, mint az *ezer* leukat.

Mély tisztelettel kérjük tehát első sorban azokat a véndiákokat, akik a találkozóra nem jöhettek el, azután a tanügybarátokat, eklézsiákat és egyesületeket, hogy anyagi tehetségük és szivök sugalmi szerint járuljanak hozzá a szép alapítvány mielőbbi összehozásához és minden lehető alkalommal gondoljanak szeretettel a kereszturi Véndiákok alapjának gyarapítására.

Minden pénz dr. *Szolga Ferenc* kereszturi gimn. tanár címére küldendő, aki a Véndiák-bizottság pénztárnoka.

A kereszturi Véndiák-bizottság nevében maradunk

Székelykereszturon, 1926 június havában

Véndiák üdvözlettel

Dr. Elekes Dénes
biz. elnök, véndiák.

Péter Lajos
biz. jegyző, véndiák.

oo

Irodalom.

Az angol unitáriusok egyik heti lapja, a *Christian Life* (Keresztény Élet) 1926 május 29-i számával ünnepelte meg fennállásának 50-ik esztendejét. Sok érdekes cikk, visszaemlékezés, kép és elmélkedés található e számban; igen számos üdvözet, melyek között dr. *Boros György* főjegyző úr üdvözlete is olvasható. Testvéri érzéssel szerencsét kívánunk a szabadelvű lap új 50 esztendejéhez!

A vallás és erkölcs unitárius nézőpontból címen a *Ker. Magvetőből* egy 35 oldalas különlenyomatu füzetem jelent meg 200 példányban s akiknek szüksége van erre, 20 leu árban megkaphatják.

Fekete Miklós és Filep Andor: „Ifju lelkek“ címen a kolozsvári *Corvin-nyomdánál* 46 oldalos füzetben adták ki ügyes novelláikat, dolgozataikat. A címképet *Péterfi L.* rajzolta s így három ifjunk nemesítőrekvésü munkájáról adunk hirt e sorokkal. (1926.)

Árkosi Barabás Miklós *Lángok és tüzek, Verseik* című 79 oldalos kötete jelent meg a nagyenyedi „*Corvin*“-nyomda (Ács testv.) előállításában s így e kis műben az enyedi unitárius lelkész verseivel állunk szemben. 50 leuért megrendelhető a könyv a nyomdában. (1926.)

Dr. Boros György: *Szívemet hozzád emelem, női imakönyv*, **Csifó S.:** *Szentábrahádi imádságos könyve*, **Vári Albert:** *Imádságos könyv*, kaphatók szerkesztőségünkben.

Küldjétek gyermekeiteket minél föbben a középiskolába s ne vessétek meg a kereskedelmi és ipari pályákat!

Pályatétel. Dr. Kaáli Nagy Árpád felügyelőg. úrnak „Az unitárius lelkész hivatásos teendői a szószéki szolgáltatáson kívül“ című, 2000 leus pályatételére két munka érkezett be és pedig: „Sok az aratni való“ jeligével egy 19 irott ivoldalas mű és „Én az egyszerű nép öre vagyok...“ (Tompá) jelige alatt egy 52 ivoldalos gépirásos tanulmány.

Bírálták: Dr. Kiss Elek és dr. Varga Béla, kiknek bírálata alapján a Missziói Bizottság a pályadíjat egyik munkának sem ítélte oda, de a másodikra vonatkozólag ezt határozta:

„Jelen formájában ez a dolgozat sem érdemes a pályadíjra, de íróját meg lehet bizni azzal, hogy a bírálókkal történő közös megbeszélés után írjon egy alapos és inkább gyakorlati teendőket feltáró, rendszeres dolgozatot.“

Midőn a bírálat eredményét közöljük, mihez Dr. K. Nagy Árpád felügyelőg. úr is hozzájárulását adta, felhívjuk a figyelmet arra, hogy ilyen kérdések megoldásánál az elmélkedések mellőzésevel életrevaló, gyakorlati és rendszeres tervszerűséggel beállított hivatásos teendők tárandók fel.

Az illető tanulmány írója keresse nevezett bírálókkal a közös megbeszélés lehetőségét, ha hajlandó a kérdéses munka elkészítésére.

Útő Lajos székelykereszturi lelkész „Megnyilatkozásunk helye“ címen urvacsorai ágendáit adja ki július 20. körül 40 leus füzetben. Felhívjuk ez uton is az érdeklődők figyelmét az egyházi irodalmi termékre.

Többen fordultak hozzám felnöttek számára kiadott „Unitárius hit- és erkölcsstan“ c. művem nagyobb számban való megküldéséért. Sajnos, nekem egy eladandó példány sem áll rendelkezésemre. A 2-ik kiadás nyomda alatt van s kérem, akiknek szükségük van, jelezzék minél hamarább a szükséges példányok számát, mert a drága nyomdai viszonyok miatt efelől tájékozódva kell lennem.

Dr. Kiss Elek.

oo

Küldjétek gyermekeiteket minél többen a középiskolába és ne vessétek meg a kereskedelmi és ipari pályákat!

oo

Alapítói díj 500 Leu, minek ellenében az „Unitárius Közlöny“ ingyen jár!

Szerkesztik: Dr. Kiss Elek, Pap Domokos, Pálfi Márton, Dr. Varga Béla.

Előfizetési ár: Egész évre 40 L. Magyarországra 60 L. Egyes szám ára 5 L. Akik a 40 L.-t egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferenc-Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapítódíj 500 L. Minden pénz Gálfi Lőrinc egyleti pénztárhoz küldendő.

Nyomatott „Corvin“-könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Iorga (volt Jókai-utca) 17 sz.